

روشهای ارزشیابی و بهبود کیفیت فرایندهای یاددهی-یادگیری در دانشگاه فرهنگیان

یاسمن کاشفی حسین آبادی^۱

فهیمه یاری^۲

چکیده

ارزشیابی و کیفیت آموزش، همواره از مسائل مهم و مورد توجه نظریه پردازان و دست اندرکاران نظام های آموزشی می باشد. در این تحقیق که به روش کتابخانه ای صورت گرفته است در ابتدا مفهوم ارزشیابی، رویکردها و الگوهای ارزشیابی و چگونگی انطباق این دو آمده و در ادامه به بیان مفهوم یادگیری، شناخت و فراشناخت پرداخته و راهبردهای یادگیری شناختی و فراشناختی را عنوان شده و در پایان با انطباق نقاط اشتراک به این نتیجه دست یافته که روش های ارزشیابی همسو با راهبردها و فرایندهای یاددهی-یادگیری می باشد و استفاده ی متناسب و مستمر از ارزشیابی در بهبود کیفیت فرایندهای یاددهی-یادگیری در دانشگاه فرهنگیان تأثیرگذار است.

کلیدواژه: رویکردهای ارزشیابی، الگوهای ارزشیابی، کیفیت آموزشی، راهبردهای یادگیری، اثربخشی

---

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی رشته علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان،

yasamankashefi85@gmail.com

۲. دکتری برنامه ریزی آموزشی، استاد دانشگاه فرهنگیان

مقدمه

امروزه امر تعلیم و تربیت و پرورش نسل آینده امری ضروری می نماید و همه جوامع و کشورها، اهمیت ویژه ای برای آن قائل اند و در سیاست گذاری هایشان، بودجه و زمان زیادی برای آن صرف می نمایند و آموزش نسل آینده برای پیشرفت هر جامعه ای لازم و ضروری است؛ در این مقاله به لزوم اهمیت این موضوع می پردازیم که روشهای ارزشیابی^۱ معلمان و استادان یکی از مقولات مهم در امر بهبود و تضمین کیفیت مراکز آموزش عالی است که در فرآیند یاددهی-یادگیری مؤثر است و سطح عملکردی این مراکز را بالا می برد.

رشادت جو و همکاران (۱۳۹۷) درباره کیفیت و عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت آموزش، نه عامل اصلی شامل اهداف و رسالت های دانشکده، کیفیت برنامه درسی، فضا و امکانات آموزشی، فرایند تدریس و یادگیری، انجام ارزشیابی، مهارت های رفتاری استادان، مهارت های حرفه ای استادان، دانشجویان، کاربرد استانداردهای آموزشی، تأثیرگذاری روش های تدریس موجود بیشترین ارتباط و تأثیر بر ارتقای کیفیت آموزش را داشته اند (خدیوی و سید کلان، ۱۳۹۷). ارزیابی آموزش و تدریس استادان در دانشگاه باعث خواهد شد تا آن ها با توجه به بازخوردی که از ارزیابی به دست می آورند، فعالیت تدریس خود را برحسب توانایی ها و مهارت های لازم و مفید برای دانشجویان تصحیح کنند (دوریسوا و همکاران^۲، ۲۰۱۵) و این امر به بهبود کیفیت یاددهی و یادگیری دانشگاهی، از محوری ترین ارزش های نهادهای دانشگاهی و آموزش عالی، منجر خواهد شد و آن چه در دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی همچون سیاستی مهم برای ارتقای کیفیت آموزش و تدریس مورد توجه قرار گرفته است، ارزشیابی آموزش و تدریس استادان است (زابلی و همکاران،

---

1. Evaluation

2. Durišová, Kucharčíková & Tokarčíková

۱۳۹۳؛ بانسی و همکاران، ۱۳۹۲؛ بریمانی و همکاران، ۱۳۹۰؛ همان منبع). شایان ذکر است که سیاست کاهش تمرکز از فرآیند برنامه ریزی و تفویض اختیار به دانشگاه ها به معنای به رسمیت شناختن هویت تخصصی و حرفه ای دانشگاهیان و ظرفیتهای بالقوه آنان است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۳).

چگونه روشهای ارزشیابی به بهبود کیفیت فرآیند یاددهی-یادگیری می انجامد؟ در مقاله حاضر قصد داریم تا با معرفی ارزشیابی رویکردها و الگوهای آن و همچنین معرفی راهبردهای شناختی و فراشناختی یاددهی-یادگیری به نقاط اشتراک و تأثیرگذاری آنان بر یکدیگر پردازیم.

پیشینه تحقیق

خدیوی و همکاران، (۱۳۹۷) در مطالعه ای در بررسی پاسخ این سؤال که کدام عوامل در کیفیت آموزش و تدریس مطلوب در دانشگاه فرهنگیان دخیل اند؟ به بررسی مؤلفه های تأثیر گذار پرداخته اند.

مؤلفه های تأثیر گذار بر کیفیت آموزش و تدریس مطلوب از دیدگاه اساتید ودانشجویان کدامند؟

عامل ویژگی های فردی و حرفه ای استادان، عامل برنامه درسی، عامل ارزشیابی آموزشی، عامل مدیریت کلاس، عامل فضای فیزیکی، عامل برون ساختاری (آموزش و پرورش) و عامل درون ساختاری (دانشگاهی) یا محیطی و سازمانی.

از میان عوامل شناسایی شده، عامل ویژگی های فردی و حرفه ای استادان که از نظر دانشجومعلمان و استادان تأثیر بسزایی در کیفیت تدریس / آموزش استادان دارد. نتیجه این پژوهش با پژوهش های غنچی و همکاران (۱۳۹۱)، ترک زاده و محترم (۱۳۹۱)، مطلبی فرد و همکاران (۱۳۹۰)، شعبانی ورکی و قلی زاده (۱۳۸۵)، حمیتی و

همکاران^۱ (۲۰۱۴) و هباکووا^۲ (۲۰۱۵) مطابقت دارد. و یکی دیگر از عوامل شناسایی شده، در این تحقیق که از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد، ارزشیابی آموزشی است و ۴ گویه را شامل می گردد. از نظر استادان گویه هایی هم چون وحدت رویه بین مدرسان در ارزشیابی دروس (رعایت سرفصل ها، رعایت اصول آزمون و...)، استفاده از ارزشیابی فرآیندی و نتیجه مدار (میان ترم و پایان ترم)، سخت گیری علمی و انضباطی در کلاس های درس بر مبنای ارزشیابی سخت گیرانه استاد، توافق بر سر ارزشیابی نظام مند بر اساس گروه های آموزشی مدنظر بوده است، اما از نظر دانشجومعلم، ارائه بازخورد مناسب و به موقع به دانشجومعلم در طول ترم تحصیلی، وحدت رویه بین مدرسان در ارزشیابی دروس (رعایت سرفصل ها، رعایت اصول آزمون و...)، استفاده از ارزشیابی شفاف و مشخص و ترسیم انتظارات از ارزشیابی در اوایل ترم تحصیلی، توافق بر سر ارزشیابی دانشجومحورانه با دانشجومعلم در طول ترم تحصیلی بیشتر مدنظر بوده است. در تبیین این یافته پژوهشی با یافته های پژوهشی دیگران، باید گفت که ارزشیابی یک امر اساسی در کیفیت تدریس از نظر استادان شناخته شده است. هم چنین دانشجومعلم نیز این امر را تا حدودی در کیفیت تدریس استادان دخیل دانسته اند. پس ارزشیابی به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت آموزش و تدریس می باشد که می توان از آن استفاده کرد و به بهبود کیفیت یاددهی_یادگیری دست یافت (خدیوی و سید کلان، ۱۳۹۷).

اولین تعریف رسمی از ارزشیابی به نام رالف تایلر^۳ ثبت شده است، وی ارزشیابی را وسیله ای جهت تعیین میزان موفقیت برنامه در رسیدن به هدف های آموزشی مطلوب مورد نظر می داند (نادری، ۱۳۹۵). استافل بیم^۴ و شینگ فیلد^۵ به نقل از کیامنش یک تعریف جامع برای ارزشیابی ارائه کرده اند. "ارزشیابی عبارت است از فرآیند تعیین کردن،

---

1. Hamiti, Reka & Imeri
2. Hubackova
1. Ralph Tyler
2. Daniel L. Stufflebeam
3. Anthony J. Shinkfield

به دست آوردن و فراهم ساختن اطلاعات توصیفی و قضاوتی در مورد ارزش و مطلوبیت هدف ها، طرح ها، اجرا و نتایج به منظور هدایت تصمیم گیری، خدمت به نیازهای پاسخگویی و درک بیشتر از پدیده های مورد بررسی". با توجه به این تعریف جنبه های کلیدی یک برنامه آموزشی که باید مورد سنجش قرار گیرند و نوع ارزشیابی لازم برای هر یک از این جنبه ها عبارتند از: "تعیین هدف های برنامه توسط ارزشیابی زمینه؛ تهیه طرح مناسب برای رسیدن به هدف ها توسط ارزشیابی درون داد؛ اجرای طرح تهیه شده توسط ارزشیابی فراگرد؛ و بررسی محصول بازده". معیارهای اساسی برای هر یک از چهار نوع ارزشیابی مطرح شده عبارتند از: "ارزش و مطلوبیت" (نادری، ۱۳۹۵). گی، (۱۹۹۱) معتقد است ارزشیابی به یک فرآیند نظام دار برای جمع آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات گفته می شود به این منظور که تعیین می شود آیا هدف های مورد نظر تحقق یافته اند یا در حال تحقق یافتن هستند و به چه میزانی (ملکی و محمدی مهر، ۱۳۸۸).

الگوهای کیفیت در آموزش (امین خندقی و عجم، ۱۳۹۰):

واژه ی کیفیت از دیرباز با مفاهیمی چون عملکرد عالی یا برجسته همراه بوده است (فتحی و اجارگاه و دیگران ۱۳۸۶: ۴) بازرگان (۱۳۸۰) بیان می کند که کیفیت آموزشی حالت ویژه ای از نظام آموزشی است که نتیجه سلسله اقدامات و عملیات مشخصی و پاسخگویی نیازهای اجتماعی معین در یک نقطه زمانی و مکانی خاص باشد الگو های مختلفی در زمینه کیفیت آموزش ارائه شده است. گاروین^۱ (۱۹۸۴) چهار الگو در زمینه کیفیت آموزش ارائه کرده است که عبارتند از: الگوی تعالی گرا، الگوی محصول محور، الگوی مصرف کننده محور و الگوی ارزش برای پول (ون کمنداد و دیگران^۲، ۲۰۰۸: ۱۷۶). بازرگان (۱۹۹۶) از پنج الگوی کیفیت آموزشی نام می برد که عبارتند از: الگوی کیفیت

---

1. Garvin
2. Van Kemendade

طراحی نظام آموزشی، الگوی کیفیت درونداها، الگوی کیفیت فرآیندها، الگوی کیفیت برونداها و الگوی کیفیت پیامدها .

برن بام^۱ (۱۹۹۴)، سه الگوی شایسته گرایی، جامعه گرایی و فردگرایی مفهومی را در زمینه کیفیت دانشگاه یا مدرسه ارائه کرده است (شهیدی، ۱۳۸۵: ۷۷). همچنین کامرون^۲ و وتن^۳ (۱۹۸۳) و چنگ و دیگران^۴ (۱۹۹۷)، هفت الگو در زمینه کیفیت آموزش ارائه کرده است که عبارتند از: الگوی هدف محور، الگوی مشروعیت داشتن، الگوی فقدان مسئله، الگوی منبع درونداد، الگوی رضایت مندی، الگوی فرآیندی، الگوی یادگیری سازمانی.

در تحقیق انجام گرفته توسط (علی اکبر عجم و دکتر مقصود امین خندقی) با بررسی میزان انطباق و همخوانی نقاط کانونی الگوهای کیفیت آموزش با رویکرد های مختلف ارزشیابی آموزشی مخصوصاً رویکرد های شش گانه ارزشیابی آموزشی دیدگاه رتن و سندرز^۵ در ۶ طبقه؛ ۱- رویکرد هدف محور، ۲- رویکرد مدیریت محور، ۳- رویکرد طبیعت گرایانه یا مشارکت محور، ۴- رویکرد متخصص محور، ۵- رویکرد مصرف کننده محور، ۶- رویکرد مبتنی بر اختلاف نظر متخصصان که از جامعیت بیشتری نسبت به سایر رویکردها برخوردار می باشد به این نتایج دست یافتند.

نظریه وعمل را نه بصورت دو امری جدا بلکه اموری دارای رابطه متقابل هم افزا و در هم تنیده و واحد تلقی می کند که باید از هر گونه جدایی نظریه وعمل پرهیز کرد و نظریه وعمل را یگانه شمرد (باقری ۱۳۸۶: ۱۰۰). این بررسی نشان می دهد که بین رویکردهای ارزشیابی و الگوهای کیفیت آموزشی، به جز در موارد استثنایی، تناسب وجود دارد. در تبیین و تصریح عدم ارتباط بین رویکرد اختلاف نظر متخصصان با الگوهای

---

1. Birnbaum
2. Cameron
3. Whetten
4. Cheng
5. Worthen & Sanders

کیفیت آموزشی می توان گفت که جمع کردن نظر متخصصان در قالب یک الگوی خاص، اگر نه غیرممکن، حداقل بسیار مشکل می باشد. نکته دیگر این که عدم ارتباط کامل بین رویکردهای ارزشیابی و الگوهای کیفیت آموزشی تا حدودی طبیعی و منطقی است: رویکردهای ارزشیابی بیشتر ماهیتی نظری دارند و الگوهای کیفیت آموزشی بیشتر جنبه عملی؛ هر چند بر همراهی عمل و نظریه در تبیین و اجرای اهداف آموزشی در مطالب فوق اشاره شد.

تبیین و تصریح پیوند بین رویکردهای مختلف ارزشیابی و الگوهای کیفیت آموزش موجب می شود که دست اندرکاران نظام آموزشی دیدی جامع و ژرف نسبت به برنامه آموزشی موردنظر کسب کنند و با برداشتی صحیح از ارزشیابی و فرآیند و الزامات کیفیت بخشی آموزش، آنچه را که در این مسیر مورد غفلت بوده است (برنامه درسی پوچ یا مغفول) را مدنظر قرار دهند و زمینه اصلاح و بهبود فرآیندها را فراهم نمایند.

همچنین توجه به این پیوند در تحلیل نتایج ارزشیابی نیز یاریگر است و سیاست گزاران راهبردهای اساسی و اثربخشی را به نفع نظام آموزشی اتخاذ نمایند.

زیرا ارتقای کیفیت آموزشی مستلزم بهبود مستمر فرآیندها و راهکارها و عملیات آموزشی است. بدین منظور، برای بهسازی مداوم سازمان های آموزشی، باید داده ها و اطلاعات مربوط به ارزشیابی برنامه های آموزشی را به صورت بازخورد در چرخه عملیات آموزشی وارد ساخت. درواقع، بازخورد عبارت از اطلاعات اکتسابی در خصوص وضعیت فعالیت ها و برونداد سیستم های آموزشی و اثرات آنهاست که با تلاش های رسمی و نظام مند حاصل می گردد.

بدین ترتیب، با ارزشیابی برنامه های آموزشی می توان نقاط قوت و ضعف برنامه ها را تشخیص داده و اطلاعات و شناخت لازم را برای اصلاح برنامه های موجود و طراحی برنامه های باکیفیت تر کسب کرد (امین خندقی و عجم، ۱۳۹۰).

جدول ۱. اهداف و دستاوردهای ارزشیابی دانشجویان به صورت جامع

به عنوان وسیله ای برای شناساندن هدفهای آموزشی در فرآیند تدریس	اهداف و دستاوردهای ارزشیابی
به عنوان وسیله ای برای شناخت نارساییهای آموزشی دانشجویان و ترمیم آنها	
به عنوان وسیله ای برای بهبود و اصلاح فعالیتهای آموزشی	
به عنوان عاملی برای ارتقای دانشجویان	
به عنوان وسیله ای برای شناخت توانایی و زمینه های علمی دانشجویان و تصمیم گیری برای انجام دادن فعالیتهای بعدی آموزشی	
به عنوان وسیله ای برای ایجاد رغبت و کسب عادات صحیح آموزشی در دانشجویان	

راهبردهای یادگیری و مطالعه شناخت^۱ و فراشناخت^۲

در ابتدا به بیان مفهوم راهبرد (استراتژی)^۳ می پردازیم؛ در کتاب دکتر سیف (۱۳۹۸: صص ۲۹۶-۳۱۳) از راهبرد به عنوان یک برنامه یا نقشه کلی یاد شده است که از مجموعه ای عملیات تشکیل می یابد و برای رسیدن به یک هدف معین طراحی و اجرا می شود. اصطلاح وابسته به راهبرد، تاکتیک^۴ است. تاکتیک به یک تدبیر یا فن ویژه گفته می شود که در خدمت راهبرد قرار می گیرد. عموماً راهبردهای یادگیری و مطالعه را با دو اصطلاح راهبردهای شناختی و راهبردهای فراشناختی معرفی می کنند. به طور ساده شناخت را

-
1. Cognition
  2. Metacognition
  3. Strategy
  4. Tactic

می توان به عنوان فرآیند ها یا جریانهایی که به کمک آنها یادگیری، یاد آوری و تفکر صورت می پذیرد تعریف کرد و از جمله راهبردهای شناختی شامل تکرار و مرور، بسط یا گسترش معنایی و سازماندهی می باشد :

(۱) تکرار و مرور^۱: در تکرار و مرور موضوعات پیچیده (معنادار) نیاز به تفکر فعال دارد یعنی؛ یادگیرنده باید قادر باشد مطالب مهم را از غیر مهم تشخیص دهد و به یادگیری مطالب مهم می پردازد.

(۲) بسط یا گسترش معنایی^۲: روانشناسان شناختی گسترش معنایی را به عنوان افزودن معنی به اطلاعات تازه برای ربط دادن آنها به اطلاعات قبلاً آموخته شده تعریف کرده اند؛ یعنی ایجاد پل ارتباطی و افزودن جزئیات بیشتر به مطلب تازه، خلق مثالها و مواردی برای آن، ایجاد تداعی بین آن و اندیشه های دیگر و استنباط کردن درباره آن انجام می شود. از جمله این راهبردها به نقل از واینستاین و هیوم (۱۹۹۸) موارد زیر را ذکر کرده اند: بازگو کردن مطالب خوانده شده یا شنیده شده به زبان خود، آموزش دادن مطالب به دیگران، استفاده کردن از مطالب در حل کردن مسائل، و شرح و تفسیر و تحلیل روابط میان اجزای تشکیل دهنده یک مطلب؛ که در کل عامل ارتقای دانش فراگیران می باشد.

(۳) سازماندهی^۳: یعنی تعیین نوعی چهارچوب سازمانی که یادگیرنده را در یک موقعیت فعال قرار می دهد که به پردازش دوگانه اطلاعات اقدام می کند، استفاده از دسته بندی ها، نقشه ها و الگوهای مفهومی از این دسته اند که یادگیرنده از آنها به عنوان پیش سازمان دهنده استفاده می کند و با فکر و درک خود روابط میان اجزاء و مطالب یادگرفته شده را نشان می دهد و سرانجام اینکه، معلمان می توانند با بررسی نقشه های مفهومی یادگیرندگان نقاط قوت و ضعف آنها را تشخیص دهند و در رفع نواقص یادگیری آنان بکوشند. و فراشناخت به شناخت یا دانستن درباره دانستن گفته می شود به طور دقیق

---

1. Rehearsal
2. Elaboration
3. Organization

تر، "فراشناخت عبارت است از دانش فرد درباره چگونگی یادگیری خودش" (اسلاوین^۱، ۲۰۰۶، ص ۱۹۲).

دانش فراشناختی شامل سه نوع دانش است: (۱) دانش مربوط به خود یادگیرنده، مانند آگاهی از رجحان ها، علاقه ها، عاداتهای مطالعه، هدفها و نقاط قوت و ضعف خودش؛ (۲) دانش مربوط به تکلیف یا موضوع یادگیری، از قبیل اطلاعات مربوط به سطح دشواری موضوع یادگیری و مقدار کوشش مورد نیاز برای یادگیری آن؛ (۳) دانش مربوط به راهبردهای یادگیری و چگونگی استفاده درست از آنها. اصطلاح دیگری که در کنار فراشناخت به کار می رود فرایادگیری^۲ است.

فرایادگیری به تسلط یادگیرندگان بر آنچه در حال یادگیری اش هستند گفته می شود. مک گیلکریست^۳، مایرز، و رید^۴ (۲۰۰۶) فرایادگیری را کلی تر از فراشناخت دانسته و در این باره گفته اند "فراشناخت به آگاهی فرد از فرایندهای فکری و کنترل وی بر آن فرایندها گفته می شود، اما فرایادگیری شامل آگاهی از هدفها، عواطف، روابط اجتماعی، و بافت یادگیری است ... فرایندهای اجتماعی و هیجان یا عاطفه مورد اشاره در اینجا گسترده تر از صرفاً «تفکر درباره تفکر» یا فراشناخت است".

راهبردهای فراشناختی عمده را می توان در سه دسته قرار داد: (۱) راهبردهای برنامه ریزی، (۲) راهبردهای نظارت و ارزشیابی، و (۳) راهبردهای نظم دهی. که به توضیح مختصر آنها می پردازد.

(۱) برنامه ریزی^۵: راهبردهای برنامه ریزی شامل تعیین هدف برای یادگیری و مطالعه، پیش بینی زمان لازم برای مطالعه، تعیین سرعت مناسب مطالعه، تحلیل چگونگی برخورد با موضوع یادگیری، و انتخاب راهبردهای یادگیری مفید است.

---

4. Robert Slavin
1. Metalearning
2. MacGilchrist
3. Reed
4. Planing

(۲) نظارت^۱ و ارزشیابی: منظور از نظارت و ارزشیابی این است که یادگیرنده برای آگاهی یافتن از چگونگی پیشرفت خود بر کارش نظارت آگاهانه اعمال می کند و مرتباً به ارزشیابی آن می پردازد. از جمله، می توان نظارت بر توجه در هنگام خواندن یک متن، از خود سوال پرسیدن به هنگام مطالعه، و بررسی زمان و سرعت مطالعه را نام برد. این راهبردها به یادگیرنده کمک می کنند تا هر وقت به مشکلی بر می خورد به سرعت آن را تشخیص دهد و در رفع آن بکوشد. این مهارت هم به یادگیری بهتر و هم به جلب توجه بیشتر یادگیرنده کمک می کند و به خودارزیابی می پردازد و توانایی و ظرفیت های خود را می شناسد.

(۳) نظم دهی: راهبردهای نظم دهی یا سامان دهی موجب انعطاف پذیری در رفتار یادگیرنده می شوند و به او کمک می کنند تا هر زمان که برایش ضرورت داشته باشد روش و سبک یادگیری خود را تغییر دهد. دمبو (۱۹۹۴) در این باره گفته است "یکی از ویژگیهای یادگیرندگان موفق توانایی اصلاح کردن راهبردهای شناختی غیرمؤثر خود یا تعویض آنها با راهبردهای شناختی مؤثر است". در هر حال فراشناخت نباید به عنوان هدف نهایی آموزشی تلقی شود، بلکه باید به عنوان فرصتی برای مجهز کردن فراگیران به دانش و مهارتهای لازم به منظور اداره یادگیری خود آنها در نظر گرفت، به طوری که آنها را در تکالیف آینده ماهر و کنجکاو بار آورد (صادقی و محتشمی، ۱۳۸۹). راهبردهای یادگیری و مطالعه (هم شناختی و هم فرا شناختی) مهارتهایی قابل یادگیری هستند. از جمله چند نمونه از معروف ترین این روش ها عبارتند از؛ تفکر، مرور کردن، روش آموزش متقابل، روش مطالعه مشارکتی، روش آموزش هم شاگردی، روش پرسیدن دو جانبه و... که پژوهش ها نشان داده که این روش ها قابل آموزش اند و بر یادگیری و پیشرفت آن تأثیر می گذارند.

جدول ۲. اهداف و دستاوردهای راهبردهای یاددهی-یادگیری

بهبود و اصلاح فعالیتهای آموزشی	تکرار و مرور	راهبردهای شناختی
عامل ارتقای دانشجویان	بسط یا گسترش معنایی	
شناخت تواناییهای دانشجویان	سازماندهی	
شناساندن هدف	برنامه ریزی	راهبردهای فراشناختی
شناخت نارساییها و ترمیم آن	نظارت و ارزشیابی	
ایجاد رغبت و کسب عادات صحیح	نظم دهی	

روانشناسان و نظریه پردازان مختلف همواره بر اهمیت فعالیت های وابسته به حل مسئله در ایجاد یادگیری مفید و مؤثر تأکید داشته اند. رفت و برگشت یا حرکت زیگزاگی دانشجو بین دانشگاه و مدرسه محل کارورزی در مسأله یابی، مسأله شکافی و حل مسأله، بسیار مهم تلقی می شود. دانشجو با حضور در مدرسه و کلاس کارورزی مسائل را شناسایی و با برگشت به دانشگاه آن را در معرض نقد و بررسی قرار می دهد این فرآیند رفت و برگشت منجر به حرفه ای شدن دانشجومعلم در نهایت افزایش کیفیت خروجی دانشگاه می شود. هدف عمده و اساسی نظام آموزش و آماده سازی تربیت معلم ایجاد شایستگی ها با صلاحیت های حرفه ای در دانشجومعلمان است. در صورت روشمند بودن و منطقی بودن بازخورد، عامل بسیار مهم در اثرگذاری و موفقیت برنامه ها است.

پس از ارائه بازخورد، سیستم باید به فکر اصلاح و ارتقای رویه های خود باشد تا تضمین کیفیت روی دهد (نامداری پژمان و همکاران، ۱۳۹۸).

نتیجه گیری

چنانچه مشاهده شد در این تحقیق که به روش کتابخانه ای و اسنادی صورت گرفت به این نتیجه دست یافتیم که اهداف و دستاوردهای ارزشیابی با اهداف و دستاوردهای راهبردهای یاددهی-یادگیری نقاط اشتراک و انطباق بسیاری دارند.

جدول ۳. نقاط اشتراک جدول ۱ و ۲

تکرار و مرور	بهبود و اصلاح فعالیتهای آموزشی	راهبردهای شناختی	اهداف و دستاوردهای ارزشیابی
بسط یا گسترش معنایی	عامل ارتقای دانشجویان		
سازماندهی	شناخت تواناییهای دانشجویان		
برنامه ریزی	شناساندن هدف	راهبردهای فراشناختی	
نظارت و ارزشیابی	شناخت نارساییها و ترمیم آن		
نظم دهی	ایجاد رغبت و کسب عادات صحیح		

بر طبق این پژوهش تا زمانی که ارزشیابی و انواع آن مانند ارزشیابی های آغازین^۱، تشخیصی^۲، تکوینی^۳ (مستمر)، پایانی^۴ که امروزه در دانشگاه ها و مدارس و آموزشگاه ها به کار می رود و از روش های خلاقیتی، بسطی و امتدادی، تمرین و آماده سازی برای انجام تکالیف درسی و روش های آزمون های لحظه ای «کوئیز» و پرسش های شفاهی برای پرسش های تدریجی در کلاس و روش های ساخت وسیله (فعالیت های عملی)، خلاصه نویسی، تحقیق و پژوهش برای فعالیت های علمی و عملی خارج از کلاس (تکالیف خارج از کلاس) که به صورت های گروهی و فردی انجام می پذیرد در جهت به دست آوردن اهداف و دستاوردهای ارزشیابی که به صورت بهبود و اصلاح فعالیتهای آموزشی، شناخت تواناییها و عامل ارتقاء، ایجاد رغبت، شناخت نارساییها و ارائه راهکارهای مناسب در جهت رفع نواقص و شناساندن اهداف و رسیدن به آن باشد مفید واقع می شود و به بهبود کیفیت یاددهی-یادگیری می انجامد. همچنان می دانیم که ارزشیابی باید به صورت مستمر انجام گیرد تا کارایی برنامه های آموزشی مشخص گردد و برنامه های لازم، روش ها و تجهیزات با توجه به نیازها و شرایط موجود معین شوند. ارزشیابی هایی که به پرورش فراگیران فعال، متفکر، خلاق و منتقد می انجامد و فراگیران در حل مسائل خود موفق می شوند به آینده نگری و طرح ایده های با افق دید گسترده تری از آنچه فراگرفته اند بپردازند؛ مسلماً با ارزش تر از ارزشیابی هایی هستند که در آنها ملاک صرفاً نمره است و به ابعاد رشد توجهی نمی کند و چنین ارزشیابی مسلماً به علایق فراگیران توجه زیادی دارد و اساتید و معلمان با ایجاد انگیزه و اشتیاق استفاده از فنون و راهبردهای مناسب ناظر و راهنمای پیشرفت فراگیران می باشند.

منابع

-
1. Preevaluation
  2. Diagnostic evaluation
  3. Formative evaluation
  4. Terminal evaluation

- امین خندقی، مقصود؛ عجم، علی اکبر. (۱۳۹۰). تأملی بر پیوند نظری رویکردهای ارزشیابی آموزشی با الگوهای کیفیت آموزشی و تبیین پیامدهای آن بر حوزه عمل. نامه آموزش عالی (دوره جدید)، ۴(۱۳): ۴۷-۷۳.

- خدیوی، اسداله؛ سید کلان، سید محمد. (۱۳۹۷). بررسی عوامل تأثیرگذار بر کیفیت تدریس دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی: پردیس های استان اردبیل). دو فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۷(۱۸): ۳۹-۷۰.

- سیف، علی اکبر. (۱۳۹۸). روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش. نشر دوران، تهران.

- صادقی، زینب؛ محتشمی، رضا. (۱۳۸۹). نقش فراشناخت در فرآیند یادگیری. فصلنامه راهبردهای آموزش، ۳(۴): ۱۴۳-۱۴۸.

- محمدی، مهدی؛ مرزوقی، رحمت اله؛ ترک زاده، جعفر و ناظم نژاد، ندا. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین مدل برنامه ریزی درسی مرجع اعضای هیئت علمی با روشها و راهبردهای تدریس و فنون ارزشیابی مورد استفاده آنان. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۷۱: ۱۰۱-۱۲۲.

- ملکی، حسن؛ محمدی مهر، مژگان. (۱۳۸۸). فرایند ارزشیابی برنامه های درسی. مجله دانشکده پیراپزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۴(۲): ۳۰-۳۶.

- نامداری پژمان، مهدی؛ میر کمالی، سید محمد؛ پور کریمی، جواد؛ فراستخواه، مقصود. (۱۳۹۸). شناسایی مؤلفه های اثرگذار در تضمین کیفیت آماده سازی دانشجو معلمان در دانشگاه فرهنگیان: رویکرد کیفی. فصلنامه علمی-پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۱۰(۲): ۱-۳۴.

- نادری، سوسن. (۱۳۹۵). شیوه های نوین ارزشیابی پیشرفت تحصیلی. نهمین مقاله ارائه شده در کنفرانس آموزش شیمی ایران: دانشگاه زنجان. ۲۳۰-۲۳۸ بازیابی شده در وب سایت

